

LIBRIS

We know
books

IOAN GABRIEL DALEA

FRAGMENTE INIȚIATICE

**Caietele lui Willermoz și alte
documente masonice rare din
perioada iluministă**

Editura Arcana
Timișoara, 2024

Introducere	6
I. Viața lui Jean-Baptiste Willermoz (10.07.1730 – 29.05.1824)	10
Copilăria și adolescența (1730-1750).....	12
Primii pași în masonerie (1750-1766)	14
Trup și suflet lângă Aleșii Coen (1766-1773)	18
Pendularea între Ordinul Coen și Stricta Observanță (1773-1778).....	23
Conventul de la Lyon, zis și „al Galilor” (1778)	31
De la Conventul Galilor la cel de la Wilhelmsbad (1778-1782).....	36
Conventul de la Wilhelmsbad (16.07-29.08.1782).....	38
„Agentul necunoscut” și mesmerismul (1783-1788).....	51
Finalizarea ritualurilor, bătrânețea și moartea (1789-1824)	55
II. Stricta Observanță Templieră și conexiunea sa cu Regimul Scoțian Rectificat.....	62
Ordinul Templier	62
Istoria Strictei Observanțe Templiere.....	68
Ritualurile Strictei Observanțe	73
Tranziția spre Regimul (Ritul) Scoțian Rectificat	76
III. Gândirea lui Willermoz	81
IV. Despre caietele doctrinare	87

Cultul Divin. Transmisia cultului până la Potop. Schimbarea cultului după Potop. Arhetipuri. Necesitatea inițierii	92
Universul, închisoare pentru spirite. Bine și rău. Justiție și Clemență. Emanare și emancipare. Corp de glorie. Liberul arbitru al omului și omnipotența divină	96
Cele două naturi, divină și umană. Misterul crucii	101
Simboluri, semne, alegorii. Doctrina lui Moise și Marii Profeti	104
Cunoașterea lui Dumnezeu. Cosmogonie. Numerologie.....	105
Liber arbitru. Emanare și emancipare.....	109
Orgoliul, cauză a căderii. Lucifer devine Satan	113
Crearea spațiului și timpului universal	114
Doctrina lui Moise. Viața trecătoare și nemurirea.	114
V. Concluzii	115
NOUĂ CAIETE DOCTRINARE (1805-1818)	118
D1. PRIMUL CAIET	118
D2. AL DOILEA CAIET.....	133
D3. AL TREILEA CAIET	144
D4. AL PATRULEA CAIET	182
D5. AL CINCILEA CAIET	186
D6. AL ȘASELEA CAIET	206
D7: AL ȘAPTELEA CAIET	215
D8. AL OPTULEA CAIET	218
D9. AL NOUĂLEA CAIET	223

**ALTE TEXTE INIȚIATICE SEMNATE JEAN-BAPTISTE
WILLERMOZ.....** 239

Scrisoare către un profan candidat la inițiere 240

Discurs pronunțat la recepția unui Ucenic 246

Regula Masonică 254

Gândurile mele și ale altora 269

ANEXE..... 285

**Anexa 1. Memoriul lui Joseph de Maistre către ducele
Ferdinand de Brunswick (1782).....** 286

**Anexa 2. Memoriu asupra interpretării pe care
Ordinul trebuie să o adopte în cazul termenului
„Caritate” – Henri de Virieu (1782).....** 329

**Anexa 3. Procesul-verbal al Conventului de la
Wilhelmsbad** 336

**Anexa 4. Lista delegaților la Conventul de la
Wilhelmsbad** 353

Anexa 5. Tabloul Universal 357

Francmasoneria gândită de Willermoz are un specific aparte, concentrându-se pe dezvoltarea spirituală și morală a membrilor săi pe un drum relativ îngust. Această ramură masonică apărută în secolul al XVIII-lea a devenit în vremurile moderne mai degrabă spirituală decât mistică, așa cum era la origini. Ea se bazează pe principii doctrinare, filozofice și spirituale transmise de-a lungul secolelor prin rit și ritual. Informațiile necesare sunt completate de documente istorice precum scrieri ale membrilor fondatori, corespondențe și instrucțiuni păstrate în arhive.

Prin dezvoltarea continuă pe palier moral și spiritual, prin studierea cunoașterii spirituale și asumarea voluntară a iubirii pentru Dumnezeu și semen, masonii rectificați își propun să devină ceea ce Martinez de Pasqually¹ și Louis-Claude de Saint-Martin² denumeau „oameni ai dorinței”, adică oameni spiritualizați. Ei sunt îndemnați să-și asume responsabilitatea propriei dezvoltări interioare, lucrând atât individual, cât și în comun pentru atingerea acestui obiectiv. Într-o lume superficială și din ce în ce mai lipsită de credință, masoneria rectificată își propune să ofere adeptului instrumentele necesare pentru a-și putea regăsi liniștea interioară, acea serenitate indispensabilă demersului apropierei de Dumnezeu. Dacă-și doresc cu adevărat să

1 Jacques de Livron Joachim de la Tour de la Casa Martinez de Pasqually (1727?-1774) a fost fondatorul Ordinului Cavalerilor Masoni Aleși Coen ai Universului. Personaj enigmatic, el a fost, de asemenea, Maestrul spiritual și prietenul apropiat al lui Saint-Martin și Willermoz.

2 Louis Claude de Saint-Martin (1743-1803) a fost un mistic, francmason și filozof francez, cunoscut și sub pseudonimul de „Filozoful necunoscut”. Scriitor și gânditor prolific, el este considerat un contributor important în structurarea gândirii doctrinare proprii Ritului Scoțian Rectificat.

se perfecționeze, masonii rectificați trebuie să aloce timp studierii filozofiei, religiei, ezoterismului, simbolismului masonic etc.

Ritul a fost gândit de fondatori sub forma unui sistem care cere membrilor săi să adopte, să încurajeze și să favorizeze smerenia și umilința. Iar de aici derivă un anumit specific. Practicanții acestui Rit trebuie să-și impună reguli stricte de conduită morală, să aibă inima mereu deschisă spre nevoile semenilor lor, să lupte pentru a se elibera de sub imperiul egoului și al materialismului, să dovedească aplecare spre spiritualitate. Iar dacă se află încă sub imperiul orgoliului, care-i îndeamnă spre mărire, strălucire, sete de funcții, medalii și recunoașteri umane, sau dacă au trecut prea ușor de filtrele menite să identifice manifestarea unor comportamente neadecvate, atunci au de ales dacă doresc să depună eforturile necesare pentru a se schimba sau nu. În ultimul caz, această cale îngustă nu este potrivită pentru ei.

Desigur că v-ați putea întreba cum definim comportamentele neadecvate în cazul unui mason care, cel mai probabil, este educat peste medie și manifestă un comportament moral tot peste medie. Este vorba de acele comportamente nefrățești și neprincipiale care țin de bunul-simț, de buna-creștere și de verticalitate. Atunci când se manifestă, ele produc imediat distrugerea armoniei colective. În primul rând, mă refer la persoanele duplicitare și ipocrite, trăsături de caracter care pot indica lipsa de onestitate și integritate. Este dificil să ai încredere în cineva care nu este sincer și care spune lucruri diferite în funcție de context, iar încrederea este extrem de importantă. Urmează profilele manipulative, care încearcă să manipuleze situațiile în avantajul lor, spunând ceea ce cred că vrei să auzi atunci când ești prezent și cu totul altceva când nu ești. Din păcate, trebuie să menționez și profilul celor conflictuali, care

generează tensiuni ce distrug comunitățile. În concluzie, Ritul Scoțian Rectificat își propune să nu ofere nici cea mai mică șansă profilelor politicianiste și fățarnice, și nici celor care ajung în masonerie doar în căutare de diplome, medalii și zorzoane.

Afirm aceste lucruri cu deplină responsabilitate, seriozitate și în cunoștință de cauză, pentru că la nivelul cel mai înalt al gradelor sale, Ritul Scoțian Rectificat își propune să formeze Cavaleri, promovând la nivelul respectiv masoni care să merite cu adevărat acest titlu. Cavalerismul, în esența sa, este un ideal moral și spiritual care transcende epocile. Fie că vorbim despre cavalerii medievali sau despre organizații contemporane precum Ordinul Cavalerilor Binefăcători ai Cetății Sfinte, onoarea, curajul, compasiunea și loialitatea rămân la fel de importante. Un cavaler este un exemplu viu de virtute, dedicat apărării dreptății și ajutorării celor în nevoie, păstrându-și, în același timp, integritatea morală și devoțiunea spirituală. Cavalerul poate fi descris drept o persoană care se comportă cu noblețe, corectitudine și curaj; un om cu caracter nobil și demn. Profilul comportamental, moral și spiritual al unui cavaler trebuie să fie bazat pe dreptate, onoare, modestie, generozitate, curaj, compasiune, loialitate, disciplină, autocontrol și respect, toate ghidate de un devotament religios și spiritual desăvârșit față de Creator. Cei care nu se regăsesc în această descriere probabil că nu sunt potriviți pentru a urma calea acestui Rit. Și tocmai de aceea Ritul Scoțian Rectificat nu va fi niciodată numeros, ceea ce nici nu-și dorește, de altfel. Pentru a respecta spiritul pe care are misiunea să-l transmită mai departe, va trebui să fie pe cât se poate de selectiv și orientat mereu spre calitatea și nu spre cantitatea membrilor.

Lucrarea de față, intitulată „Fragmente inițiatice”, oferă cititorului șansa de a se familiariza cu câteva scrieri masonice aparținând unui curent doctrinar născut la intersecția dintre masoneria franceză și cea germană din perioada Secolului Luminilor. Doctrina exprimată în texte își are rădăcinile în cea a Ordinului Cavalerilor Masoni Aleși Coen ai Universului a lui Martinez de Pasqually, grefată cu genialitate pe structura Strictei Observanțe Templiere a baronului von Hund³. Rezultatul conferă identitate ramurii masonice cunoscute în vremurile noastre sub denumirea de „Rit Scoțian Rectificat”.

Cartea oferă cititorului de limbă română o selecție de texte semnate de celebrul francmason francez Jean-Baptiste Willermoz. Redactate în perioada anilor săi de maturitate, între 1805 și 1818, au fost destinate inițial fie viitoarei educații masonice a fiului său, fie unei audiențe limitate la colaboratorii apropiați. Grupate într-un set de 9 caiete, aceste texte sunt cunoscute în vremurile noastre sub denumirea de „Caietele doctrinare ale lui Willermoz”.

Partea introductivă își propune să realizeze o trecere în revistă a vieții lui Jean-Baptiste Willermoz și a contribuției sale la dezvoltarea masoneriei spirituale de filiație creștină. Cunoscându-i mai bine viața și perioada istorică în care a trăit, va fi mai ușor să-i înțelegem gândirea. Pe tema ezoterismului Ordinului Aleșilor Coen, am publicat deja două lucrări: „Tratatul despre reintegrare a ființelor” al lui Martinez de Pasqually, care se bucură de prefața unuia dintre cei mai buni cunosători contemporani ai subiectului - domnul Jean-Marc Vivenza, și „Lecțiile de la Lyon ale Aleșilor Coen”, suită de instrucții masonice predate între anii 1774-1776 de Louis-Claude de Saint-Martin, Jean-Baptiste

³ Karl Gotthelf, baron von Hund und Altengrotkau (1722-1776) a fost un celebru francmason german, fondator al Strictei Observanțe Templiere. Era cunoscut în S.O.T. sub numele cavaleresc de Eques ab Anse.

Willermoz și Jean-Jacques du Roy d'Hauterive. Nu voi mai relua, așadar, această temă decât pe scurt.

Mă voi concentra, în schimb, pe lunga viață a celui care a fost Jean-Baptiste Willermoz (I. Viața lui Jean-Baptiste Willermoz), pe prezentarea Strictei Observanțe Templiere și a apariției masoneriei rectificate (II. Stricta Observanță Templieră și conexiunea sa cu Ritul Scoțian Rectificat), pe prezentarea celor mai importante caracteristici ale gândirii lui Willermoz (III. Gândirea lui Willermoz) și pe scoaterea în evidență a anumitor detalii din Caietele doctrinare, care fac subiectul prezentei lucrări (IV. Caietele doctrinare). Voi încheia partea introductivă prin câteva scurte concluzii (V. Concluzii).

Să pornim la drum!

I. Viața lui Jean-Baptiste Willermoz (10.07.1730 – 29.05.1824)

Vom călători prin cele mai importante etape ale vieții lui Jean-Baptiste Willermoz, pornind de la naștere, până la moartea sa fizică, în anul 1824. Îi vom studia viața și educația, cariera masonică, impactul avut în epocă și relațiile pe care le-a dezvoltat cu alte figuri proeminente ale masoneriei europene a secolului al XVIII-lea. Vorbim de un important mason francez, un mistic care a jucat rolul principal în crearea Regimului Scoțian Rectificat și care a adus o contribuție majoră la dezvoltarea gândirii masonice a secolului respectiv.

Despre viața sa s-au scris deja câteva lucrări de referință. Una din cele mai importante, din punctul meu de vedere, este cea semnată de Alice Joly: „Un mystique lyonnais et les secrets de la franc-maçonnerie” („Un mistic lyonez și

secretele francmasoneriei”), publicată în 1938 și reeditată de câteva ori, ulterior. Jean-Marc Vivenza semnează o lucrare intitulată „Jean-Baptiste Willermoz, fondateur du Régime Écossais Rectifié” („Jean-Baptiste Willermoz, fondator al Regimului Scoțian Rectificat”) la editura Signatura, în 2012. În lucrarea „Création et histoire du Rite Écossais Rectifié” („Crearea și istoria Ritului Scoțian Rectificat”), apărută în 1993 la Editura Dervy, Jean Ursin dedică zeci de pagini prezentării vieții celui care a fost Willermoz. La fel procedează și René Le Forestier în cartea sa de peste 1.000 de pagini publicată în 1970, intitulată „La franc-maçonnerie templière et occultiste” („Francmasoneria templieră și ocultă”), sau Jean-Claude Sitbon în „L'aventure du Rite Écossais Rectifié” („Aventura Ritului Scoțian Rectificat”), publicată în 2016 la Editura La Tarente. Lista este lungă și ar fi dificil să le enumerăm pe toate.

Descris a fi un om simpatic, Willermoz n-a avut rang înalt, princiar, ca alți masoni ai vremii. A fost un simplu negustor îmbogățit din comerțul cu mătase, care a trăit într-o perioadă istorică turbulentă. Autoeducat, Jean-Baptiste s-a perfecționat în limba latină, teologie, filozofie și istoria Bisericii. Émile Dermenghem îl caracteriza astfel: „Esența caracterului său constă într-un amestec de realism pragmatic și idealism mistic”⁴. Documentele istorice ne arată că avea un suflet caritabil și o dorință neostoită pentru a găsi calea care conduce spre Dumnezeu. Bărbat înalt, cu o față pe care se citea atât blândețe, cât și demnitate, bun la inimă, Willermoz a fost apreciat de apropiații săi pentru extraordinarul său simț organizatoric. Se bucura de o gândire structurată și de o bună atenție la detalii, având simțul ordinii, al responsabilității și al diplomației extrem de dezvoltate. De-a lungul întregii sale vieți, a fost un om al

4 Émile Dermenghem, *Jean-Baptiste Willermoz. Les Sommeils*, 1906.

consensului, dar și-a urmărit cu tenacitate obiectivele dictate de propria viziune asupra masoneriei.

Din acest punct de vedere, poate fi considerat un model demn de urmat pentru orice mason căutător, care înfruntă cu stoicism suișurile și coborâșurile inerente vieții profane, dar care se bucură descoperind continuu lucruri noi prin participarea la viața inițiativă. Principalul scop al vieții sale l-a constituit descoperirea secretului masonic, acel „ceva” care formează baza unei masonerii pure, simbol al societății umane perfecte.

Copilăria și adolescența (1730-1750)

Prima etapă a vieții sale este cea de dinainte de a lua contact cu masoneria. Se naște pe 10 iulie 1730 la Saint-Claude, în Franche-Comté, în familia negustorului Claude-Catherine Willermoz și a doamnei Marguerite Catherine Willermoz (născută Valentin).

Crescut în sânul unei familii numeroase cu 13 copii, Willermoz urmează cursurile unei școli iezuite (Collège de la Trinité) și în 1745, la doar 15 ani, este dat în grija lui Antoine Bagnion, negustor de mătase, pentru a-i deveni învățăcel. Începe de jos, lucrând la început doar pentru casă și masă, pentru a deprinde dedesubturile comerțului cu mătase. În

doar doi ani, adolescentul devine vânzător și primește deja un pachet salarial mai bun. Este clar că avea un simț dezvoltat al afacerilor, căci în 1754 se lansează deja pe cont propriu, ca meșter fabricant⁵. Iată, așadar, care era pătura socială în care-și dezvoltă personalitatea tânărul Willermoz în primii săi ani: mediul negustorilor și al micilor meșteșugari din Lyon. În această comunitate și-a cultivat obiceiul de a fi disciplinat, organizat, muncitor, dar și profund atașat religiei catolice.

Dintre frații și surorile sale, merită menționați Pierre Willermoz (1734-1793), Pierre-Jacques Willermoz, de profesie medic (1735-1799), Antoine Willermoz, de profesie comerciant (1741-1793) și Claudine-Thérèse (1729-1810), devenită, prin căsătorie, doamna de Provensal. Toți au avut legături strânse cu masoneria și cu curentele mistice ale vremii, dovedind profunde înclinații spre spiritualitate. Pierre-Jacques, membru al Lojii „Parfaite Amitié”, a fost primit în Marea Lojă în 1759 și era pasionat de alchimie. Antoine a devenit mason în 1763 și din acel moment, i-a fost mereu alături lui Jean-Baptiste în organizarea structurilor masonice în care s-a implicat. Claudine-Thérèse, deși femeie, a fost hirotonită de Jean-Baptiste Ales Coen, fiind recunoscută pentru înclinațiile mistice. Unchiul lor, Léonard Willermoz, era vicar. El îl influențează pe Jean-Baptiste să-și asume o viață din care religiozitatea făcea parte intrinsec, conduită pe care și-o va păstra nealterată până la finalul vieții.

În articolul dedicat personalității lui Willermoz de către Dicționarul francmasoneriei al lui Daniel Ligou⁶, citim: „Ca urmare a unei tradiții de familie, dar și a convingerilor intime, Willermoz era foarte credincios. Familia sa avea treisprezece copii, dintre care unul va deveni preot, Jean-Baptiste fiind cel

⁵ Alice Joly, *Un Mystique lyonnais et les secrets de la Franc-Maçonnerie 1730-1824*, editura Demeter Paris, 1986.

⁶ Daniel Ligou, *Dictionnaire de la franc-maçonnerie*, editura PUF, 2006.

mai în vârstă. Succesul în afaceri de la o vârstă fragedă este la fel de lăudabil ca și ardoarea sentimentelor sale religioase, sentimente alimentate de o înțelegere profundă a credinței. Căutarea adevărilor religioase îl va conduce spre cercetări din sfera ocultismului. Ea îl îndrumă pe Willermoz, încă de tânăr, spre Lojile masonice, loc potrivit pentru cei cu asemenea preocupări”.

Primii pași în masonerie (1750-1766)

Ajungem la perioada în care ia contact cu masoneria, căci în anul 1750, este inițiat în unica Lojă masonică din Lyonul acelor vremuri. Willermoz n-a menționat niciodată numele acestei Loji, dar în scrisori o tratează disprețuitor, fiind dezgustat de indisciplina și frivolitatea care o caracterizau. Venerabilul său îl temperează, spunându-i că dacă Frații din Lyon se complac în banalitate, asta nu înseamnă că întreaga masonerie este la fel. Din fericire, perseverează, motivat de căutarea secretului masonic, și va rămâne mason activ până la moarte, la 94 de ani. Îl citez: „Originea Ordinului este atât de îndepărtată, încât se pierde în negura vremurilor. Tot ceea ce poate face instituția masonică este să sprijine întoarcerea spre acest Ordin Primar, care trebuie considerat sursa masoneriei. Vorbim de o sursă prețioasă, ignorată de mulțime, dar care nu s-a pierdut niciodată din cauza asta. Ordinul este Lucrul⁷ însuși, în timp ce masoneria reprezintă doar calea pentru a ajunge la el”⁸.

7 „La chose” desemna în limbajul propriu Aleșilor Coen manifestarea sesizabilă a puterilor divine în urma operațiunilor teurgice.

8 Biblioteca Municipală din Lyon, Manuscrisul nr. 1778, fondul Willermoz.

Doi ani mai târziu, devine Venerabil, dar, fiind nemulțumit de calitatea membrilor, fondează, un an mai târziu, Loja „La Parfaite Amitié” („Perfecta Amiciție”), al cărei Venerabil va fi instalat în ziua Sfântului Ioan Botezătorul, anul 1753. Loja este recunoscută în 1756 de către Marea Lojă a Parisului⁹ și în mai puțin de 10 ani, ajunge să numere peste 50 de membri, majoritatea, mici burghezi și comercianți din Lyon.

La data de 4 mai 1760, cele 3 Loji care funcționau în acel moment în Lyon, „La Parfaite Amitié”, „L’Amitié” („Amiciția”) și „Les Vrais Amis”¹⁰ („Adevărații Prieteni”), se asociază, înființând Marea Lojă a Maeștrilor Regulari ai Lyonului, pentru a păstra arhivele și a supraveghea buna funcționare a Lojilor afiliate. În 1763, li se alătură o Lojă fondată chiar în acel an, „La Sagesse”¹¹ („Înțelepciunea”), apoi, din ce în ce mai multe. În timp, această Mare Lojă își va extinde influența asupra întregii regiuni. Constituția Marii Loji a Maeștrilor Regulari din Lyon este păstrată de Biblioteca Municipală din Lyon, fondul Coste, în setul de manuscrise catalogate sub numărul Ms. 453. În 1760, structura confederativă recunoștea oficial șapte grade: Ucenic, Companion, Maestru, Maestru Ales, Maestru Perfect, Maestru Scoțian și Cavalier al Orientului¹². Doar doi ani mai târziu, accepta deja 25 de

9 Patenta acordată Lojii *La Parfaite Amitié* la 21 noiembrie 1756 este cel mai vechi document masonic din arhivele Lyonului legat de Marea Lojă din Paris.

10 Lojă fondată în 1759 de un anume Hébert, de profesie dentist, care va fi exclus din masonerie în 1762 din cauza conduitei morale îndoielnice. În anul 1760 Venerabil al Lojii era Jean Paganucci care va deveni un Ales Coen de frunte în regiunea Lyon.

11 Lojă fondată de un anume Eynard de Cruzolles, conform datelor din Manuscrisul 453 din Fondul Coste al Bibliotecii Municipale din Lyon.

12 Biblioteca Municipală din Lyon, Manuscrisul Coste 453.

grade, dintre cele mai diverse: ale răzbunării, ale Templului, cabalistice, alchimice etc.

La vremea respectivă, Riturile nu existau încă, Marile Loji naționale nu existau încă, iar masonii vremii considerau revelațiile alchimice și cabalistice drept culmea „științei masonice”. Ritualul practicat la primele grade era un germene timpuriu al viitorului Rit Francez Primar, fiind inspirat de ritualurile masoneriei scoțiene și irlandeze a vremii. Aceste ritualuri fuseseră aduse în Franța de Lojile militare din regimentele care l-au urmat în exil pe regele Iacob al II-lea Stuart. Prin urmare, în cadrul Ritului Scoțian Rectificat modern întâlnim și elemente provenite din masoneria scoțiană și irlandeză a acelor vremuri: iată rădăcina masoneriei tradiționale. Folosirea covorului central (care inițial era trasat cu cretă), adoptarea ciocanului în memoria pietrarilor, folosirea Soarelui și a Lunii ca decoruri la Orient și Biblia deschisă la prologul Sfântului Ioan sunt doar câteva elemente preluate pe această filieră.

Willermoz este ales Mare Maestru al Marii Loji a Lyonului în perioada 1762-1763, preluând ulterior responsabilitatea de Păstrător al Sigiliilor (Mare Cancelar) și Arhivar. Această funcție îi va oferi deschidere spre tot ce însemna masoneria europeană a respectivei perioade, situație de care va profita din plin pentru a desluși care este obiectivul masoneriei. Într-o scrisoare din 1772 adresată baronului von Hund, fondator al Strictei Observanțe Templiere, scrie: „Un studiu de peste douăzeci de ani, corespondența privată bogată cu Frați instruiți din Franța și străinătate, precum și arhivele Ordinului din Lyon, care mi-au fost încredințate timp de zece ani, mi-au oferit mijloacele necesare pentru a reuși

acest lucru¹³. Datorită acestui cumul de oportunități, am descoperit mai multe sisteme masonice, unul mai interesant decât altul”.

De exemplu, în anul 1761, un schimb epistolar îl ajută să deslușească misterul Scării cu 7 trepte. Frații din Lyon nu înțelegeau semnificația acestui simbol și au apelat la Loja din Metz pentru ajutor. Willermoz profită de relațiile de afaceri cu Meunier de Précourt, care-i încredințează secretul în schimbul unui beneficiu financiar: „Francmasonii sunt urmașii Cavalerilor Templieri și mai ales ai acelor care, cunoscând secretul Marii Opere, au contribuit la îmbogățirea Ordinului”. Scara misterioasă pe care o urcă postulantul simboliza, în acest context, cele șapte condiții pe care Filip cel Frumos i le-ar fi cerut lui Bertrand de Got pentru a-l face Papă¹⁴. Interpretarea Fraților din Metz era un melanj între legenda templieră și alchimie. Willermoz preia Scara, o integrează în ritualuri, dar o face simbol al celor șapte virtuți care trebuie asimilate și practicate de masonul perfect.

Așa cum am spus deja, alchimia avea mare căutare în perioada respectivă. În 1763, Jean-Baptiste fondează, alături de fratele său Pierre-Jacques, un atelier superior numit „Capitulul Suveran al Cavalerilor Vulturului Negru Rozacrucean”, focusat pe cercetări alchimice și pe studiul comparativ al catehismelor, instrucțiilor și ritualurilor diferitelor grade înalte ale vremii, în vederea descoperirii secretelor ascunse acolo. Ritualurile acestui Capitul sunt pline de desene și detalii alchimice, cabalistice și aritmozofice¹⁵. Dintre membrii notabili ai acestui Capitul, merită menționați

13 Se referă la înțelegerea scopului francmasoneriei

14 Biblioteca Municipală Lyon, Manuscrisul 5483.

15 Biblioteca Municipală Lyon, Manuscrisul 5457.

Abatele Rozier¹⁶ și Bacon de La Chevalerie¹⁷, persoane alături de care Willermoz va străbate o lungă perioadă a carierei sale masonice.

Vorbind despre alchimie, trebuie menționat că fratele său mai mic, Pierre-Jacques, s-a dedicat obsesiv încercării de a face aur¹⁸. Dar în loc să-l facă, l-a cheltuit - atât proprii bani, cât și pe cei ai fratelui său. Până la urmă, a scăpat de această obsesie și a studiat medicina la Montpellier, devenind doctor, spre bucuria lui Jean-Baptiste. Și-a obținut doctoratul în 1761 și a predat la această universitate o lungă perioadă de timp. Jean-Baptiste a studiat și el știința alchimică, dar a abandonat-o rapid, căci obiectul căutărilor sale nu ținea dominația asupra lumii fizice. Aversiunea sa față de alchimie îl va determina să o respingă ferm și să o îndepărteze din ritualurile masoneriei rectificate.

Trup și suflet lângă Aleșii Coen (1766-1773)

În anul 1766, Marea Lojă a Parisului, care, pas cu pas, se transforma în Marea Lojă a Franței, a emis o serie întregă de reglementări care priveau masoneria regulată. În fiecare oraș mare trebuiau organizate Loji Mamă care

16 Jean-Baptiste François Rozier (1734-1793), botanist și agronom francez, a predat botanică și medicină la școala veterinară din Lyon și a fondat o grădină botanică. A murit în timpul Revoluției Franceze.

17 Jean-Jacques Bacon de La Chevalerie (1731-1821) a fost un ofițer al armatei franceze și lider francmason. Colonel de infanterie, brigadier în 1780, a avut un rol semnificativ în Revoluția haitiană, fiind considerat „promotorul revoluției autonomiste albe”. Este unul dintre co-fondatorii Marelui Orient al Franței în 1773, dar și Mare Profet al Regimului Rectificat din Lyon (*Eques ab apro*).

18 Scrisori ale lui Pierre-Jacques Willermoz adresate fratelui său începând cu 9 august 1751. Manuscrisul 5525, Biblioteca Municipală Lyon.

să supravegheze atelierile din regiune, într-o încercare de centralizare a puterii. Gradele superioare nu mai puteau fi practicate decât dacă obțineau patentă de la Marea Lojă, toate patentele emise de alte entități fiind declarate nule. Pusă în fața acestor noi reguli, Marea Lojă a Maestrilor Regulari din Lyon s-a înfuriat, dovadă fiind procesul-verbal al ședinței din 4 septembrie 1766¹⁹. Lyonezii doreau să-și păstreze independența și influența regională, de aceea, decid să se rupă de Paris. Evident, începe o căutare asiduă a unor alianțe masonice care să le consolideze poziția.

În primăvara anului 1767, Willermoz călătorește cu afaceri la Paris și află de un nou sistem masonic. Locotenent-colonelul Bacon de La Chevalerie îi povestește despre o societate condusă de Martinez de Pasqually, care locuia la Bordeaux, denumită Ordinul Cavalerilor Masoni Aleși Coen ai Universului. I-o prezintă drept o încercare de reformare a masoneriei vremii, de readucere a acesteia pe făgașul spiritualității. René Le Forestier caracteriza Ordinul Aleșilor Coen drept „cea mai interesantă grupare ocultă care și-a găsit adăpost la umbra salcâmului masonic”.

Jean-Baptiste este admis în acest Ordin la Versailles, în 1767, fiind nășit de Bacon de La Chevalerie și de marchizul de Lusignan²⁰. Puternic impresionat de învățătura teozofică și teurgică a lui Martinez, precum și de obiectivul ei mistic, detașat de orice interese materiale, devine unul dintre promotorii fervenți ai noului Ordin. Acesta preda o religie secretă, considerată primordială, alături de o metodă teurgică practică (operativ spirituală) pentru a te apropia de Dumnezeu. Se întoarce la Lyon cu gradul de Comandor al Orientului și Occidentului și cu funcția de Inspector General

19 Manuscrisul Coste nr. 453, Biblioteca Municipală Lyon.

20 Numele complet Hugues Thébaud Henri Jacques de Lusignan-Lezay (Le Jai). În istoria francmasoneriei este menționat simplu ca Marchizul de Lusignan.

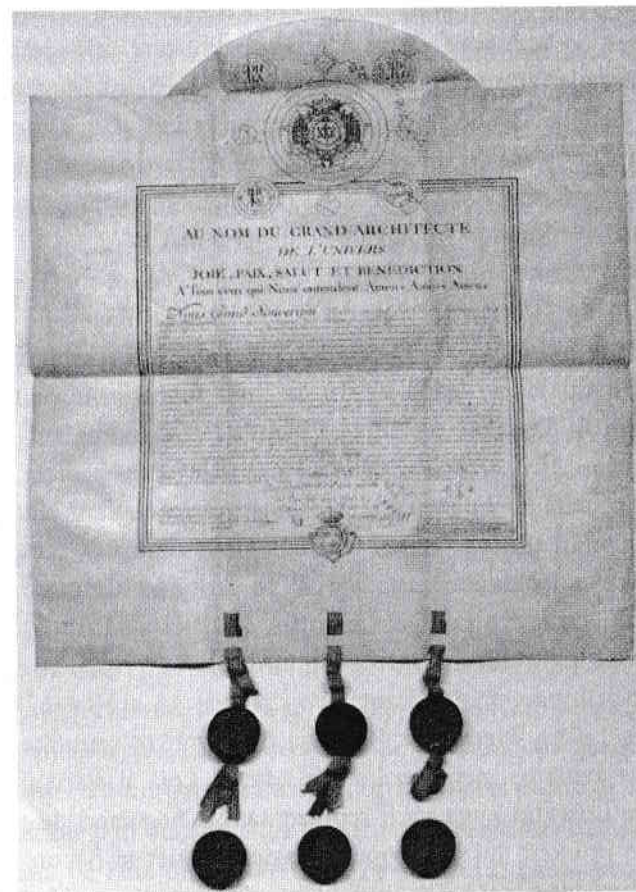
pentru regiunea Lyon. Este hirotonit Réaux-Croix (a nu se confunda cu Rozacruce) de către Bacon de La Chevalerie, de-a lungul a trei zile, în perioada 11-13 mai 1768, ca recunoaștere a „zelului și muncii minuțioase dovedite de Respectabilul Maestru Willermoz”. Diploma sa Réaux-Croix este păstrată în arhivele Bibliotecii Naționale a Franței²¹.

Ordinul Coen era, însă, destul de dezorganizat. Rituralele, regulamentele și instrucțiunile sale nu au fost niciodată finalizate. Într-o încercare de a face ordine, Willermoz se întâlnește în aprilie 1770, la Paris cu câțiva membri ai „Tribunalului Suveran”, și anume cu Frații de Grainville²², Bacon de La Chevalerie și marchizul de Lusignan. Elaborează un proiect de organizare a Ordinului, propunându-i lui Martinez de Pasqually o rentă viageră plătită de Ordin în schimbul mutării sale la Paris și a dedicării sale depline. I se cerea să finalizeze instrucțiunile și ritualurile, urmând să se ocupe exclusiv de buna funcționare administrativă a Ordinului. În scrisoarea de răspuns din 11 iulie 1770, Martinez refuză, promițând, totuși, că va finaliza rapid tot ce ține de ritualuri. Și chiar își ține, parțial, promisiunea, fiind ajutat de secretarul personal, care pe vremea aceea era Abatele Fournié²³. Astfel, face progrese în munca pe ritualuri și începe redactarea „Tratatului despre reintegrare a ființelor”. Dar adevărata schimbare se va face simțită din 1771, după ce funcția de secretar personal va fi

21 Biblioteca Națională a Franței, Departamentul manuscrise, FM 5-516.

22 Jean-Baptiste François Xavier Cousin De Grainville (1746-1805) a fost un scriitor, dramaturg și poet francez. A fost în egală măsură preot și francmason.

23 Abatele Pierre Fournié (1738-1825) a fost un scriitor, călugăr și francmason francez care a ocupat funcția de secretar personal al lui Martinez de Pasqually înaintea lui Louis-Claude de Saint-Martin. Este autorul unei lucrări mistice destul de cunoscute, purtând titlul „Ce am fost, ce suntem și ce vom deveni”.

Imagine: diploma Réaux-Croix a lui Willermoz

preluată de Louis-Claude de Saint-Martin. Conștiincios, muncitor și săritor, fostul ofițer al regimentului din Foix a făcut tot ce ținea de el ca să trimită Aleșilor Coen ritualurile, instrucțiunile, rugăciunile, invocațiile, schițele pentru „operațiunile” în cercurile magice la diverse grade, lista celor peste 2400 de nume angelice, numere și hieroglife ale Profetilor, Apostolilor și Puterilor Spirituale care trebuiau invocate și evocate etc.

La începutul lunii mai 1772, Aleșii Coen lyonezi primesc o scrisoare de la Martinez din care află despre primirea la ultimul grad (Réaux-Croix) a lui Saint-Martin și a lui de Sère²⁴. Pe de altă parte, sunt anunțați că datorită unor obligații profane și personale, legate de o moștenire aflată în litigiu, va fi nevoit să părăsească Franța pentru a călători spre Santo-Domingo. Se îmbarcă pe data de 5 mai 1772.

Conform unor informații imposibil de probat prin documente, înainte de a pleca, i-ar fi lăsat lui Bacon de La Chevalerie conducerea Ordinului în Franța, sub acesta fiind numiți alți cinci Réaux-Croix pe linia succesiunii: Saint-Martin, Willermoz, de Sère, d'Hauterive și marchizul de Lusignan. Alți cercetători cred că n-a delegat pe nimeni și, în orice caz, nu pe Bacon de La Chevalerie, cu care relația se răcise în ultima vreme. Oricum, odată ajuns în Santo-Domingo, își desemnează vărul, pe Armand Caignet de Lestère, care era comisar maritim în Port-au-Prince, ca succesor la conducerea întregului Ordin.

Ne întoarcem în Franța. Pe data de 15 aprilie 1772, Marea Lojă a Maeștrilor Regulari din Lyon se reunește și decide reluarea negocierilor cu Marea Lojă a Parisului. Marea Lojă din Lyon va fi reprezentată la negocieri de doi dintre prietenii lui Willermoz, Abatele Rozier și Bacon de La Chevalerie, care dețineau funcții importante în Marele Orient Lyonez: primul era Mare Orator, iar cel de-al doilea, Președinte al Camerei Provinciilor.

În lunile care urmează, se negociază asiduu cu Marea Lojă din Paris, dar nimeni nu putea garanta un rezultat favorabil. Jean-Baptiste avea nevoie urgentă de un punct de sprijin solid, pe care-l va găsi în zona masoneriei germane. În

²⁴ Marie-Louis-Guillaume de Seignan de Sère, Senior de Pellefigue (Gers) a fost un proprietar de terenuri cu origini nobiliare, fiind descendent al lui Antoine de Saint-Orens și al lui Jeanne de Cauna.

urma corespondenței cu Loja „La Candeur” („Candoarea”) din Strasbourg, află de existența unei structuri masonice de tip templier în Germania. I se spune că două sute de Loji²⁵ din nordul Germaniei ar fi adoptat deja acest sistem. Drept urmare, în anul 1772, la vârsta de 42 de ani, Willermoz își depune cererea de aderare la Stricta Observanță Templieră.

Pendularea între Ordinul Coen și Stricta Observanță (1773-1778)

În anul 1773, Willermoz își primește sora, pe doamna de Provensal, Maestru Coen. Ea este cea mai cunoscută femeie Coen, dar nu singura. În arhive sunt menționate cel puțin alte 5 doamne membre.

Între anii 1774 și 1776, este unul din promotorii și susținătorii lecțiilor de la Lyon. În cadrul acestei suite de instrucții masonice, Frații aprofundează doctrina lui Pasqually. Depune această muncă alături de Jean-Jacques du Roy d'Hauterive și de Louis-Claude de Saint-Martin, care locuiește o bună parte a acestui timp chiar la el și care-și scrie prima carte în bucătăria lui Willermoz²⁶. Seria de prelegeri a început pe data de 7 ianuarie 1774 și a durat până aproape de finalul anului 1776. A fost o muncă extraordinară! Ansamblul minutelor acestor sesiuni este cunoscut astăzi sub numele de „Lecțiile de la Lyon”. Documentele ne dezvăluie un bagaj prețios de cunoștințe ezoterice, lămurind foarte multe aspecte uitate ale ritualurilor masonice.

²⁵ În realitate se pare că n-au fost mai mult de optzeci.

²⁶ Este vorba de lucrarea *Despre erori și despre adevăr* care vede lumina tiparului în anul 1775 la editura Fratelui Périsset din Lyon. Lucrarea dezvăluie cititorului multe detalii din doctrina martinezistă.

Saint-Martin, d'Hauterive și Willermoz erau creștini practicanți. Pentru ei era important să explice simbolismul și doctrina Coen cu ajutorul Evangheliilor, deși doctrina martinezistă nu era foarte „ortodoxă” în raport cu dogma bisericească tradițională. Pasqually îi învățase că există o singură religie, cea primordială, care-i fusese oferită lui Adam imediat după cădere, sfințită de Abel, restaurată sub Enoh și apoi uitată de aproape întregul Pământ. Mai târziu, din voia lui Dumnezeu, a fost restaurată de Noe în a doua posteritate. A fost reînnoită ulterior de Moise, David, Solomon și Zorobabel și, în cele din urmă, desăvârșită de Hristos în mijlocul celor doisprezece apostoli ai săi, la Cina cea de Taină²⁷. Coen-ii erau convinși că toate formele religioase moderne sunt doar rămășițe deformate ale „Adevăratului Cult Primordial al Celui Etern” și că preoții bisericilor tradiționale au pierdut de mult semnificațiile cultului pe care-l practică.

Pe data de 3 august 1774, Pasqually îi trimite o ultimă scrisoare lui Willermoz. În ea, îi mărturisește că se simte rău, fiind chinuit de febră. O lună mai târziu, pe 2 septembrie 1774, moare în Santo-Domingo. Odată cu moartea sa, Ordinul Aleșilor Coen va intra încet-încet în declin, urmând să dispară complet în următorii 20 de ani. În luna martie a anului 1822, Willermoz îi răspunde în scris baronului de Turckheim, care-l întreba dacă mai există Réaux-Croix: „Dintre toți Réaux-Croix pe care i-am cunoscut, nu mai este niciunul în viață, în afară de mine. Nu cred că acum ar fi momentul potrivit să facem alții, dar ambii știm că iubirea și clemența Celui Atotputernic, atunci când El vrea, poate face imposibilul posibil în moduri care ne surprind mereu”.

Dar Jean-Baptiste Willermoz, alături de o bună parte a masonilor lyonezi, n-a așteptat declinul cu mâinile încrucișate. Ei inițiaseră corespondența cu Stricta Observanță Templieră

²⁷ Manuscrisul 5526, Biblioteca Municipală Lyon. Notițe rămase de la Willermoz cu privire la Euharistie și Liturghie.

(prescurtat S.O.T.) încă de pe data de 18 decembrie 1772, prin intermediul Lojii „La Candeur” din Strasbourg. Willermoz i-a scris lui Karl von Hund, Marele Maestru al Ordinului Strictei Observanțe Templiere, iar acesta îi va răspunde după 3 luni, pe 18 martie 1773, prin intermediul lui August von Weiler²⁸.

Începând din data de 24 iunie 1772, odată cu Conventul de la Kohlo, von Hund pierduse puterea executivă în fața ducelui Ferdinand de Brunswick, cunoscut în S.O.T. sub numele de *Eques a Victoria*. Totuși, își păstrase prerogativele necesare pentru a superviza extinderea Strictei Observanțe în străinătate. În afara condițiilor drastice și extrem de costisitoare de autorizare a afilierii, scrisoarea lui von Hund dezvăluia scopul Strictei Observanțe, și anume restaurarea Ordinului Templier al lui Jacques de Molay.

Pe data de 30 martie 1773, Marea Lojă a Lyonului dezbătea deja conținutul scrisorii. Comisia constituită pe acest subiect votează pe data de 24 iunie 1773 afilierea la structura germană, dar supune atenției Fraților câteva amendamente. Masonii lyonezi îi întreabă pe cei germani dacă scopul Ordinului nu încalcă legea prin obiectivul restaurării Ordinului Templier. De asemenea, cer detalii despre destinația banilor colectați de la membri etc. Dar nu așteaptă răspunsul nemților și, pe 30 iulie 1773, printr-o scrisoare trimisă direct lui von Hund, solicită oficial afilierea la Stricta Observanță Templieră.

Prin intermediul Fratelui von Weiler, *Eques a Spica Aurea* („Cavaler al Urechii de Aur”), Karl von Hund, *Eques ab Anse* („Cavaler al Sabiei”), le eliberează o patentă

²⁸ Georg August von Weiler (1726-1775) a fost avocat și om de stat german, membru al Strictei Observanțe Templiere sub numele de *Eques A Spica Aurea*. În plus față de activitatea sa administrativă, Weiler a fost și un om de știință și filozof, interesat de filozofia dreptului și de teoriile economice ale timpului său.

conform căreia Capitulum lor devenea organism conducător al Provinciilor Templiere Burgundia. Pentru masonii de rând, cei 16 membri ai acestui Capitulum erau cunoscuți drept „Consiliul Fraților Secretului”. Aprinderea Luminilor primei Loji a Strictei Observanțe Templiere în Lyon are loc la un an după trimiterea cererii oficiale. Conform Ms. 5480 din Biblioteca Municipală din Lyon, Willermoz este armat Cavaler Templier de către baronul August von Weiler pe data de 25 iulie 1774. Își ia numele cavaleresc *Baptista ab Eremo* și adoptă deviza *Vox in deserto*. Odată cu el, sunt armați alți 19 Frați lyonezi, printre care Paganucci, Bacon de La Chevalerie, Pierre-Jacques Willermoz și Antoine Willermoz. Câteva zile mai târziu, în intervalul 10-13 august, sunt primiți cu toții la cel de-al șaptelea grad al Strictei Observanțe, gradul secret de *Eques professus* („Cavaler Profet”). Lipsea doar Bacon de La Chevalerie, reținut de îndatoriri urgente la nivel de Mare Lojă.

Apropierea de Strictea Observanță a condus la răcirea relațiilor cu Louis-Claude de Saint-Martin, care i-a reproșat lui Willermoz trădarea Ordinului Aleșilor Coen. El se mută în 1775 din casa lui Willermoz la un alt Frate lyonez, pe nume Privat. De față, cei doi păstrează în continuare o bună relație, pentru a nu strica armonia.

Consolidarea structurii Strictei Observanțe în Franța n-a fost ușoară. Pe data de 4 februarie 1775, încep discuțiile pentru un tratat între Strictea Observanță Templieră și Marele Orient francez. Abatele Rozier solicită examinarea cererii de afiliere și o comisie specială este desemnată să negocieze tratatul. Lyonezii reușesc ca în document să fie introdusă o clauză conform căreia „Directoratele Strictei Observanțe sunt pe deplin responsabile de administrarea sistemului, având dreptul de a fi reprezentate în Marele Orient prin delegați cu drepturi egale cu cei ai celorlalte Loji”. Tratatul

Blazonul, numele cavaleresc și deviza lui Willermoz

era unul avantajos pentru Directoratele franceze ale S.O.T. În schimbul acceptării dreptului la inspecție al Marelui Orient, își păstrau autonomia, ba chiar erau scutite de plata taxelor. „Tratatul de Uniune între Marele Orient și Marele Directorat Scoțian”²⁹ va fi parafat pe data de 31 mai 1776, de către Ducele de Chartres, Marele Maestru al Marelui Orient din Paris.

Acordul a generat dispute și proteste, căci Lojile Marelui Orient al Lyonului neafiliate Strictei Observanțe nu fuseseră consultate. Ele au declarat că Marele Orient din Paris nu primise autorizarea lor pentru a încheia un asemenea tratat. Apoi, în calitate de reprezentant al masonilor lyonezi dizidenți, Abatele Jardin a distribuit un material agresiv contra Directoratului Templier și a Marelui Orator Bacon de La Chevalerie, acuzându-l că favorizează politica Strictei Observanțe în detrimentul Marelui Orient. Dar Bacon de La Chevalerie câștigă lupta. El aranjează ca în luna mai a anului 1778, Willermoz să participe la Adunarea Marelui Orient al Parisului. Cu această ocazie, este citită decizia Ducelui de Chartres, defavorabilă părții disidente din Marea Lojă a Lyonului, care era somată să accepte uniunea cu Directoratul

²⁹ Manuscrisul 458, Biblioteca Municipală Lyon.